

Programserie: Fatta EU

Episod: Samarbete

F-nummer: F0103899

Programlängd: 14,35 minuter

Målgrupp: Högstadiet, åk 7–9

Programledare: Leila Trulsen

Statsvetare: Jenny Madestam

Produktionsbolag: Mediabruket

Projektledare UR: Fredrik Quistbergh

Typ: En av tre episoder för broadcast och play tjänster

Publicering: 2019-03-04

LOGGA: UR

Utrop i tåghögtalare: Nu Malmö. Då ankommer vi strax Malmö central och vi kommer till spår fem. Avstigning höger sida.

Leila Trulsen (Programledare): Nu ska vi se om vi hittar en man i uniform här då?

SKYLTT: LEILA TRULSEN

Nyhetsuppläsare: Hur ska Sverige agera under den värsta flyktingkatastrofen i Europa sedan andra världskriget?

SKYLTT: 2015

Nyhetsreporter: De flesta kommer först till Skåne antingen med tåg från Danmark eller färja.

Jenny Madestam (Statsvetare): 2015 fylldes Malmö station till brädden av människor som sökte skydd. Främst var det kriget i Syrien, som gjort att så många på en och samma gång tagit sin tillflykt till Europa. Och för flera av dem blev slutstationen Sverige och många passerade Malmö, porten till och från Europa.

Leila: Hej

Michael Sundström: Hej!

Leila: Är det du som är från gränspolisens?

Michael: Exakt, hej, Michael - välkommen till Malmö.

Leila: Tack så jättemycket, jag har hört att jag ska få praoa med er.

Michael: Det stämmer, det stämmer.

Leila: Så kul! Var du med då under 2015, då det kom som flest människor till Sverige?

Michael: Jo, det var jag. Då jobbade jag också.

Leila: Okej. Jag hade jättegärna velat höra lite mer om hur det var för er - när ett EU-samarbete verkligen inte fungerade.

Michael: Då kan vi prata om det. Kom så åker vi.

SKYLT: MICHAEL SUNDSTRÖM, GRÄNSPOLIS

Jenny: Efter två världskrig hade stora delar av Europa trasats sönder. För att undvika att det skulle hända igen och för att säkra freden så slöt sex länder ett avtal om att de skulle samarbeta kring vissa frågor.

Det här var början till det som idag heter - Europeiska unionen - EU

Som nu består av 28 länder och Sverige gick med 1995.

Grundbulten i EU:s samarbete är att varor, tjänster, personer och kapital ska kunna röra sig fritt mellan medlemsländerna. Men vi samarbetar även inom flera olika områden som miljö, asylpolitik och att bekämpa brottslighet.

Vi säger ofta att vi är en del av EU - men vi borde kanske snarare säga att vi är EU. Vilket betyder att vi måste fatta EU

TEXT i GRAFIKEN:

AVTAL - ITALIEN, BELGIEN, FRANKRIKE, LUXEMBURG, VÄSTTYSKLAND, NEDERLÄNDERNA.

FLAGGOR KOMMER UPP - NAMN PÅ LÄNDERNA - 28 st - KOLLAT

SYMBOLER - VAROR, TJÄNSTER, PERSONER, KAPITAL

BILD PÅ BREV - ANSÖKAN

LOGGA - FATTA EU

Michael Sundström: Välkommen ombord helt enkelt!

Leila Trulsen: Tack, haha.

Jenny: Men det är inte helt lätt att förstå det här stora maskineriet. Därför ska Leila och jag, statsvetaren Jenny, hjälpa er på traven.

Och i det här programmet kommer vi titta närmare på EU:s samarbete. Och samarbetar det gör vi inom flera områden, vilket oftast fungerar bra - trots att det är 28 länder som ska komma överens. Men exemplet vi ska se nu är ett samarbete som inte fungerade och vad som kan hända då. Nu sätter vi igång!

SKYLTAR: FORSKNING, POLIS, MILJÖN

SKYLT: SAMARBETE

Leila: Men hade ni någon aning om att det skulle bli så som det blev 2015?

Michael: Man hade förningar - man såg ju... Man fick ju underrättelsebilder från övriga Europa på att det var mycket folk på väg och hade varit så under stora delar av 2015.

Leila: Ja.

Michael: Men att det skulle vara så många som ville just till Sverige, som var på väg upp till Skandinavien i stort, det tror jag ingen hade förningar om förrän dom stod och knackade på dörren.

Leila: Mmmm

Michael: Det tror jag inte. Nu är vi på Hyllie i Malmö där Hyllie station ligger första anhalten när man tar tåget från Danmark till Sverige.

SKYLT UNDER ARKIV: 2015

Jenny: EU startade för att vi skulle behålla freden – och slagorden var ett fritt och öppet Europa. Vi tog bland annat bort gränskontrollerna mellan länder så att vi skulle kunna få resa fritt utan pass och passkontroller - och det kallas för Schengenavtalet. Men för att kunna skydda friheten inom EU så har murarna kring oss blivit allt högre.

NAMNSKYLT: JENNY MADESTAM, STATSVETARE

SKYLTAR BREDVID JENNY:

FRITT OCH ÖPPET EUROPA

GRÄNSKONTROLLER

UTAN PASS och PASSKONTROLLER

SCHENGENAVTALET

Jenny: Det har därför blivit allt svårare för människor utanför EU att ta sig in och från många länder så krävs det visum. Därför måste människor som tvingas lämna sina hemländer ta stora risker. Många smugglas in med båtar eller

lastbilar. Men när dom väl är inne i Europa har dom rätt att söka asyl - alltså skydd. Men 2015 - blev det en prövning för EU när så många från kriget i Syrien ville söka skydd i Europa på en och samma gång. Gränspoliserna i medlemsstaterna som vanligtvis jobbar med brottslighet fick nu nya utmaningar vid sina landsgränser.

TEXT I GRAFIK - VISUM

Leila: Hej hej. Gud, alla var så exalterade av att se mig. Hahaha.

Leila: Men hallå, ni har ju alla häftiga uniformer på er. Jag tänker om jag ska praov här så behöver jag väl också någonting.

Michael: Ja, du skulle behöva en väst faktiskt så du syns bland resenärerna så att vi har fixat en praoväst här. Välkommen ombord helt enkelt.

Leila: Så, puh, nu är jag redo att jobba.

Michael: Snyggt.

Leila: Tack.

Michael: Jag minns att jag stod uppe på en bro här och tittade ner på tågen när dom tömdes på folk. Det kunde vara 200 till 300 personer som gick ur ett tåg som bara vällde upp från tåget. Och då tänkte man oj, herregud, hur ska det här hanteras.

Leila: Ja.

Michael: Och det gick ju.

Gränspolis (arkivklipp): Everybody who wants to stay in Sweden. You can go up first.

Michael: Dom som ville söka asyl fick då transport till migrationsverket. Och det lyckades vi hantera och så tänkte man hmmm att då kan vi ta 5 minuter nu, mycket jobb och sådär och ta och koppla av lite. Sen bara kollar man upp och ser

man nästa tåg som står på kö och nästa tåg efter det och nästa tåg efter det. Det rullade bara på...

Leila: Oj.

Michael: ...med flera hundratals personer som kom hela tiden. Asylsökande då.

Leila: Hur många kunde komma på en dag.

Michael: Det var ju tusentals som kom och sökte asyl i Sverige varje dag när det var som mest. Det var det. Så det var ofantliga mängder människor.

SKYLTV UNDER ARKIV: 2015

Jenny: Men det hade inte behövt bli det kaos som det blev om EU:s samarbete hade fungerat. För EU har nämligen regler kring hur vi ska ta emot människor på flykt. Alla EU:s medlemsstater ska alltid ge människor som flyr undan krig eller förföljelse, möjligheten till att söka asyl – alltså möjlighet att söka skydd i ett land och få en rättslig prövning om man ska få stanna eller inte ...

Sen finns det ett regelverk som ska se till att alla EU-länder hjälps åt och delar på ansvaret för dem som kommer och söker skydd i Europa – och den heter Dublinförordningen.

SKYLTV ÖVER JENNY:

ASYL= SKYDD OCH RÄTTSLIG PRÖVNING

STANNA ELLER INTE STANNA

Jenny: I förordningen står det att man enbart får söka asyl i ett land i taget och att en flykting måste registrera sig i det första EU-landet som kommer till. Sedan är tanken att dom ska fördelas jämnt mellan medlemsstaterna och få sin asylansökan prövad. Men under 2015 blev det snabbt problem. Dom flesta flyktingarna anlände till Grekland eller Italien, två av EU:s gränsländer. Det blev därför svårt att registrera alla som kom och när flyktingarna som var registrerade skulle börja fördelas ut mellan medlemsländerna så var det få som var

intresserade att ta emot dom. Systemet havererade. Och hundratusentals människor rörde sig i Europa för att hitta ett land där dom kunde få skydd.

TEXT I GRAFIK -

ETT LAND I TAGET

GREKLAND

2015

ITALIEN GREKLAND

DUBLINFÖRORDNINGEN

ASYL? STANNA?

SKYLTT: ROBIN BERNHARDSSON, PASSKONTROLLANT

Robin (passkontrollant): Då ska vi ut och jobba.

Leila: Ok, jag får vara med ...

Robin: Ja då, absolut.

Leila: YEY. Jag är redo. haha.

Robin: Underbart.

Leila: Hur lång tid har ni på er innan ni måste vara klara?

Robin: Vi har 6 minuter på oss.

Robin: Hejsan hejsan ... det var gränskontroll, border control. Hejsan. Hello, kommer från Ukraina då och ska då ha en stämpel, det har vi en här ...
Excellent sir. Thank you. Very good.

ARKIVBILDER

SKYLTT UNDER ARKIV: 2015

Jenny: Under hösten 2015 började allt fler länder i Europa säga ifrån om att ta emot fler asylsökande - medan Sverige fortfarande välkomnade dom.

SKYLTA: STEFAN LÖFVEN SOCIALDEMOKRATERNA

Stefan Löfven (Socialdemokraterna): Så klart att vi har ju öppet för dom som behöver komma hit. Ska också få komma hit och pröva, få sin asyl prövad.

Jenny: Men tillslut tog det stopp även för oss. Den svenska regeringen krävde nu att även dom andra EU-länderna måste ta sitt ansvar.

Stefan Löfvén: Nu måste kort uttryckt fler människor söka asyl och erbjudas skydd i andra EU- Länder.

SKYLTA: YLVA JOHANSSON, SOCIALDEMOKRATERNA

Ylva Johansson: Vi idag behöver hjälp, ifrån, avlastning ifrån andra EU länder.

Jenny: Men maskineriet var trögt, få ville hjälpa till och det blev snarare tvärtom. Sveriges regering valde därför att göra om sin asylpolitik. Gjorde om uppehållstillstånden för asylsökande från permanenta till tillfälliga. Och vi stängde våra landsgränser och införde passkontroller. Och anställde kontrollanter.

SKYLTA:

REGERING

TILLFÄLLIGA UPPEHÅLLSTILLSTÅND

FÖR ALLA

SKYLTA UNDER ARKIV: 2016

Robin: Hejsan, då var det gränskontroll, border control ...

Passagerare: I have here, and this is a copy of my passport.

Robin: Copy of your passport. Ok. Let's see. So where is your passport then?

Passagerare: Is back home in Copenhagen.

Robin: Ok, and...

Passagerare: Do I need it?

Robin: Yes, you do I am afraid. You see. This is not a valid travel document for crossing the border. I'm afraid.

Passagerare: I am so sorry.

Robin: Well I'm afraid. What we are going to have to do is, that you have to step of the train with me.

Passagerare: Ok.

Robin: And we will have to go and control in the system to make sure everything is alright. It's a common mistake I'm afraid. Second line - jag plockar av en person här som har ett ärende här kom.

Leila: Vad är det som pågår just nu då?

Robin: Ja, det är ju tyvärr som så att den här personen kommer från Costa Rica och har inte med sig sitt pass, har med sig ett ID från Costa Rica då, men det är tyvärr inte en giltig resehandling för det jag behöver se är en stämpel eller något liknande för att se hur länge han har varit i Europa.

Leila: Det är just därför, det är därför just kopian på passet inte fungerar eftersom man inte kan se några stämplor?

Robin: Precis, jag kan inte veta om hans pass är förfalskat. Eller, jag har inget sätt att kontrollera säkringarna som finns i passet om jag får en bild på.

Leila: Okej.

Robin: Och risken är ju tyvärr att han kommer att bli vänd till Danmark igen.

Tyvärr.

Jenny: Om man inte har giltiga resedokument så får man inte resa in i Sverige.

Men man har fortfarande rätt att söka asyl. Då skickar gränspoliserna personerna

vidare till Migrationsverket. Men där måste det lämnas fingeravtryck. Fingeravtrycken går in i ett system för att se om personerna har blivit registrerade i ett annat EU-land innan dom kom till Sverige. Och om det är så, så blir dom tillbakaskickade dit. Eftersom Dublinförordningen säger att du måste registrera dig och söka asyl i det första EU-land du kommer till. Så för att slippa kontroller så försöker vissa ta sig över Öresundsbron obemärkt.

SKYLTV UNDER ARKIV: 2015

Robin: Goddagens, något slags ID.

Michael: Vi har haft incidenter tidigare, inte så mycket nu för tiden. Men att folk har försökt att springa över hela Öresundsbron till fots och även cykla.

Leila: Ja

Michael: Vi har haft incidenter där folk har försökt att gömma sig ombord på tåg, ombord på bussar. Folk som uppvisar förfälskade handlingar där man uppger sig att vara någon helt annan, kanske en svensk medborgare, än vem man egentligen är.

JENNY - Dublinförordningen hade goda intentioner men fungerade inte i praktiken. Länderna ville olika saker. Och flera av medlemsstaterna bröt mot överenskommelsen om att vi skulle dela på ansvaret. Och när sådant här händer, när ett EU-land bryter mot avtal så kan ett land ställas inför EU-domstolen.

GRAFIK

Jenny: EU:s domstol består av domare från alla medlemsstater. Dom är till för att regler följs, tolkas och används på rätt sätt. Helt enkelt se till att EU-samarbetet fungerar. Det är dom som beslutar vilka spelregler som ska gälla. Ett land som

bryter mot regelverk kan bli av med rösträtten, få böter eller till och med bli uteslutna.

TEXT UNDER GRAFIK - FLAGGOR OCH 28 NAMN PÅ LÄNDER

FÖLJS, TOLKAS, ANVÄNDS RÄTT

REGELVERK

BLI AV MED RÖSTRÄTT, FÅ BÖTER, BLI UTESLUTET

ARKIV

SKYLTVÄRDER UNDER ARKIV: 2015

Jenny: Och flera länder, så som Polen, Tjeckien och Ungern hamnade faktiskt i EU-domstolen just på grund av att dom vägrade att ta emot flyktingar. Men nu är det viktigt att poängtera att migrationsfrågan är bara ett av flera samarbeten inom EU - och dom flesta samarbetena är lyckade.

Bland annat samarbetar polisen i olika EU-länder för att bekämpa brottslighet. Vi har gemensamma riktlinjer gällande miljö och klimatfrågor. EU samarbetar även kring medicin och forskning. Och det finns också en gemensam katastrofberedskap. Vi såg det sommaren 2018 - då flera EU länder gick samman och hjälpte till att släcka bränderna i våra svenska skogar.

Men det man ska komma ihåg är att EU och alla medlemsländer är i ständig förändring och påverkas konstant av världen vi lever i. Så varken EU eller våra samarbeten är statiska och fasta utan kommer hela tiden behöva förändras och stöpas om utifrån vad som händer i vår omvärld. Och det som hände under flyktingkrisen är ett exempel på just det.

Leila: Vilken dag.

Michael: Ja en heldag, hur tyckte du att det var?

Leila: Jag tyckte det var jätteintressant. Men jag också väldigt nyfiken på - hur tror du att det här EU-samarbetet kring just gränser och migration kommer att fungera i framtiden?

Michael: Det är jätteintressant. När allting ställs på sin spets så har det varit lite grann, tyvärr i vissa delar, vart land för sig. Det är inte det här en för alla, alla för en. Jag vill ju hoppas och tro att EU och Schengen kan komma tillbaka till det. Men man kan bara hoppas. Och.

Leila: Mmm.

Michael: Jag tror på Schengen. Jag tror på den tanken. Men vi får se om, får se hur omvärlden ser ut också i framtiden med flyktingströmmar och liknande. Det är en jättesvår fråga. Men det, jag är positiv.

Leila: Tack för att du tog med mig och visade mig lite hur ni jobbar.

Michael: Tack själv. Jättekul att ha dig här Leila och välkommen åter om du skulle vilja komma förbi igen.

Leila: Tack så jättemycket, ha det bra. Hej då.

Michael: Hej då.

EFTERTEXTER

Programledare - Leila Trulsen

Statsvetare - Jenny Madestam

Inslagsproducent - Anna Klara Weingarten

Foto - Jon Jogensjö, Martina Iverus

Klipp - Joe Bentley

Research - Peter Sincic

Ljudbearbetning - Ola Eliasson

Grade - Kalle Nordberg

Arkiv - SVT ARKIV

Musik - Epidemic sound

Grafik - Lillasyster

Producent - Johanna Becker

Projektledare UR - Fredrik Quistbergh

LOGGA: MEDIABRUKET

Producerat för UR

LOGGA: UR